

Bölüm 7

ÖĞRENEN OKULLAR VE OKULLARIN KARAKTER EĞİTİMLERİNİN İNCELENMESİ

Emine Merve USLU¹

GİRİŞ

Değişime uyum sağlayan, öğrenmenin önündeki engelleri kaldırarak öğrenmeye meraklı bir tutum içerisinde bulunan toplumlar her dönemde güçlü toplumlar olarak anılırlar. Öğrenme okulda başlayan ve son bulan bir eylem olmamakla birlikte doğru bilgiye kaynaklık etme, bilgiyi kullanma, değişen bilgiye adaptasyon ve bilgiyi üretmeye ilişkin öğrenmeler okullarda kazandırılır. Bilginin epistemolojik kaynağına ilişkin öğretiler gelecekte bilginin kullanımına şekil verecek nitelikte öğrencilere öğretilmelidir. Bu bilgilerden yola çıkan bir insan bilginin mutlak olmadığı, sorgulanabildiği ve kaynağının da bilgi kadar önemli olduğu bilincine ulaşır. Eğitim bu doğrultuda öğrenme sürecinde doğru beceri ve alışkanlıkları kazandırmalıdır. Enformatik çağın gereklerinden biri olarak ülkelerin eğitim sistemleri ve eğitimsel yol, yöntem ve uygulamaları yeni bir bakış açısıyla ele alınarak tekrar değerlendirilmelidir. Ulusal politikalar ile vatandaşlarını uluslararası standartlarda güncel gelişmelere uygun, gerekli nitelikler ile donatacak şekilde eğitim içerikleri, programları ve uygulama yöntem ve metotları sunmak eğitim ve okullar aracılığı ile verilen öğrenme süreçlerini belirlenen hedeflere ulaşmada etkili kılacaktır.

Okulların kendi amaçlarına uygun belirlediği uygulama örüntülerini, değişen koşullara uygun nitelikte uyarlayabilmesi, okullarda bulunan yönetici, öğretmen, öğrenci ve çalışanların bunun yanında öğrenci velilerinin gelişimini sağlayacak nitelikte fırsatlar sunmak böylelikle yenilenen ve dinamik bir organizasyon haline gelmesine katkı sağlamak öğrenen bir okul haline gelmesi bakımından önemlidir. Öğrenme ortamının değişen koşullara uyum sağlayacak nitelikte oluşturulması bunun da gerekli maddi, sosyal ve kültürel kaynakların oluşturularak sağlanması gerekmektedir. Öğrenen okullar için etkileşimli bir okul ortamı

¹ Öğr. Gör. Dr., Çanakkale Onsekiz Mart Üniversitesi, Çanakkale Sosyal Bilimler Meslek Yüksekokulu, Çocuk Gelişimi PR, merveuslu@comu.edu.tr

bireysel ve ekiple öğrenmenin desteklendiği, paylaşımın fazla olduğu okullarda sağlanabilir (Lyle, 2012). Sağlanan fırsatların okul elemanlarının gelişimine yönelik modeller geliştirilerek etkinlikler tasarlamaları okul yönetimi liderliğinde öğretmenler, okul yönetimi, öğrenciler, veliler ve okul çalışanları ile ortak paylaşımlar gerçekleştirilmelidir. Okullarda sürekli ve gelişime açık öğrenme, ancak teknolojik gelişmelere uyum sağlama ve okul yapılanmasını buna uygun nitelikte teknolojinin, okul başarısının arttırılması adına kullanılması ile mümkün olabilecektir. Okul elemanları okulun başarısını arttırmak amacıyla birlikte hareket ederler. Birlikte hareket edebilmek için okul çalışanları ile dış paydaşlar arasında sosyal bağlantıların bulunması bu kapsamda okul çalışanları ve velilerin sosyal sermayelerinin yüksek düzeyde bulunması okulun başarı ve başarısızlıklarının sahiplenilerek, ortaya çıkabilecek sorunların çözümüne yönelik alternatifler geliştirilmesine ve bununla ilgili ekip şeklinde bir arada çalışmasını mümkün kılacaktır. Öğrenen okullarda yeni fikirlerin üretilmesi ve uygulamaya koyulmasını teşvik edici bir ortam mevcuttur. Yeni fikirlerin üretilerek teşvik edilmesinde öncelikli olarak okul yönetimi ve öğretmenler yeni fikirlerin ve projelerin ortaya çıkmasına zemin hazırlayacak okul ortamı oluşturmalıdır. Okulda etkili olan tüm kesimlerin karar alma sürecine dâhil olduğu, olumlu bir atmosferde öğretmen ve öğrencilerin beceri ve yeteneklerini keşfeden ve gelişimi için destekleyen, kaynakların etkili kullanımına fırsat tanınan, entelektüel gelişime katkı sağlanan öğrenen okullarda var olan durumlardır. Öğrenen okulların niceliklerinden daha çok sahip oldukları nitelikler ile ulusların gelecekte hangi seviyede gelişim göstereceklerini belirleyen en önemli ölçütlerdendir (Balci, 2018). Toplumlar arasındaki en önemli farkın eğitim yoluyla ortaya koyulabilecektir.

Toplumsal yapı içerisinde gerçekleşen medeniyet inşasındaki en önemli araç eğitimidir. Eğitim ile hedeflenen, toplumsal değerleri bilen, davranışlarına dâhil eden ve sosyal hayat içerisinde toplumsal değerlere uyumlu insanlar yetiştirmek önceliklidir. Toplumlar kendilerine ait değer ve normlar ile kimlik kazanır. Bir milletin sosyal, kültürel, bilimsel, ahlaki değerleri milletleri birbirinden ayıran en önemli özellikleridir. Karar verme sürecinde doğru ve yanlış arasında tercihleri belirlemek değerler sayesinde gerçekleşir (Berkowitz, 2011). Toplumsal davranışlara, tercih ve yönelimlere temel oluşturan ölçütler değerler olarak adlandırılabilir. Sosyal kabul gören değerler eğitim ile gelecek kuşaklara aktarılabilir. Karakter eğitimi ile yeni yetişen nesilleri; hayatlarında amaçları bulunan, belirledikleri hedeflere ulaşırken evrensel değerleri göz ardı etmeden davranış sergileyen, gelişim ve değişimi toplumsal değerlere uygun nitelikte hayata geçiren insanlar yetiştirmek amaçlanmaktadır. Karakter eğitimi ile amaçlanan ka-

zanımlara sahip kişilerin içinde yetiştikleri toplumun yararına çalışan, tutum ve davranışlarını hayatında belirlediği değer ve kurallara göre uygulamaya koyan, seçim ve tercihlerinde adil olma, önyargıdan uzak durma gibi ölçütleri bulunan, sorumluluk, saygı, sevgi, dürüstlük çerçevesinde hayat sürdüren insanlar olmaları beklenir. İfade edilen özelliklerde insan yetiştirmek için aile, çevre ve toplum ekseninde model oluşturan istenilen nitelikte bir çevre oluşturmak gerekli ve önemlidir. Büyük ekseninde etkili olan nitelikli toplumsal yapı ancak eğitim ile oluşturulabilir. Medeniyetler karakter gelişimi yüksek nitelik taşıyan insanların omuzlarında geleceğe taşınır. Kendi medeniyetimizi geleceğe taşıyacak insan gücü güçlü karakter yapısını destekleyecek eğitim ile sağlanabilecektir. Karakter inşasında okullar; aile ve yakın çevreden sonra önemli etkiye sahiptir. Okullarda tüm eğitim düzeylerine uygun nitelikte hazırlanan eğitim programlarının yanı sıra okul ve yakın çevresinde öğretmenler ve diğer okul elemanları aracılığı ile yürütülen farklı yöntem ve özelliklerde çalışmalar ile karakter eğitimi çalışmaları yürütülmektedir (Battistich, 2005). Demokratik toplum özelliklerini benimseyen, katılımı yüksek insan yapısına sahip milletlerde karakter gelişimini planlı şekilde yürüten eğitim modelleri bulunmaktadır. Güncel gelişmeler ekonomi, bilim ve teknoloji gibi birçok alanda değişime yol açmış, bu değişim de insan davranış ve tutumlarında farklılaşmalara yol açmıştır. Değişim ve yaşanan gelişmeler, insan zihin ve beden dünyası üzerinde olumlu etkileri kadar olumsuz etkileri ile kendini göstermektedir. İnsan karakteri üzerinde olumlu etki bırakmak, toplumsal ve evrensel uyum ve adaptasyonu yüksek mutlu insanların yetişmesi için mutlak gereklidir. Karakter; insanın bakış açısından, düşüncelerine tüm yönleri ile duygularını davranışları ile bir bütün halinde hayatına yansıtması anlamı taşır (Francom, 2013). Karakteri doğru şekillenmiş, düşünce ve duyu dünyası ile uygulamaları örtüşen kişiler, yaşamlarında ortaya koydukları karakter özellikleri ile mutlu bir yaşam sürer ve yaşamsal bir doyum hissederler. Karakter gelişimi bireylerin sosyal gelişimleri ile gelişir. Karakter eğitimi çalışmaları sosyal duygusal gelişim alanında etkili çalışmalardandır. Yetişen neslin tüm yönleri ile karakter gelişimi ve doğru uygulamalarla ortaya çıkardıkları yaşam biçimleri, ancak doğru rol modellerle karşılaşmaları, yaş ve genel özelliklerine uygun nitelikte verilecek karakter eğitimi ile mümkün olacaktır.

Karakter eğitimine temel oluşturan kişilik özelliklerinin desteklenmesi ve belirlenen problem davranışların çözümüne yönelik çalışmalar yürütülmesi, bu kapsamda öz benlik gelişimini sağlamış, sosyal ve bireysel kimlik özelliklerinin bilincinde bireyler yetiştirilmesidir. Özellikle öğretmen ve öğrencilerin gerçek-

leştirdiği değer kazanımına yönelik çalışmalar karakter eğitimine Belirlenen hedeflere ulaşmada etkili eğitim, öğretmenlerin, kazandırılmaya çalışılan değerler kapsamındaki uygulama ve davranışları ile model olmaları sayesinde kazandırılacaktır (Dönmez & Avcı, 2011). Öğretmenlerin, okul yöneticilerinin ve okul çalışanlarının değer yönelimli davranış sergilemeleri, değerlerin öğretime yönelik okul imkânlarının kullanımını sağlamaları, öğrencileri ve tüm okul elemanlarını karakter eğitimi çalışmalarını işbirliğine dayanan anlayışla çalışma yapmaları konusunda teşvik etmek bu kapsamda örnek öğrenci davranışlarını ödüllendirmek, kazanımı için çaba gösterilen kişilik gelişimi özellikleri ve toplumsal kabul görmüş değerlere ilişkin güncel dijital kaynaklar oluşturmak okulların karakter eğitimi yönelimlerinin istenen doğrultuda yürütülebilmesi için gereklidir. Öğrencilerin bir bütün olarak değerlendirilmeleri, tüm özelliklerine ek olarak öne çıkan yeteneklerinin keşfedilmesi ve desteklenmesi öz yeterliklerinin gelişimi sürecinde önem arz etmektedir. Öz yeterliği gelişmiş ve bunun farkında olan kişi doğru davranış oluşturmak için kendini yeterli bulur ve bu doğrultuda gelişim gösterir.

Okulların bir bütün olarak sahip oldukları tüm özellikleri ile öğrenen okul olabilmeleri ile yüksek düzeyde ilişkili olduğu düşünülen karakter eğitimi yaklaşımları bu kapsamda okulun tüm birimleri ile sahip oldukları tutum ve ortaya koydukları uygulamaların incelenerek belirlenmeye çalışılması; eksik ve öne çıkan noktaları ile okul yöneticileri, öğretmen ve tüm okul elemanlarına yol göstereceğinden önemli bulunmaktadır.

Araştırmanın Amacı

Çalışmada okul idarecilerinin okulların karakter eğitimi ve öğrenen okul algıları arasındaki ilişkinin incelenmesi amaçlanmıştır. Aşağıda yer verilen sorulara yanıt aranmaktadır.

- İdarecilerin okulların karakter eğitimi ve öğrenen okul algılarına ilişkin ölçek puan ortalamaları nasıldır?
- Okulların karakter eğitimi yetkinliği ölçeği alt boyutlarına ilişkin ölçek puan ortalamaları nasıldır?
- Öğrenen okul algıları alt boyutlarına ilişkin ölçek puan ortalamaları nasıldır?
- Cinsiyet değişkenine göre okulların karakter eğitimi yetkinliği ve öğrenen okul algıları değişmekte midir?
- Beş yıldan fazla idarecilik yapma durumu değişkenine göre okulların karakter eğitimi yetkinliği ve öğrenen okul algıları değişmekte midir?

- Okul türü değişkenine göre okulların karakter eğitimi yetkinliği ve öğrenen okul algıları değişmekte midir?
- Mesleki kıdem yılı değişkenine göre okulların karakter eğitimi yetkinliği ve öğrenen okul algıları değişmekte midir?
- Okulların karakter eğitimi yetkinliği ve öğrenen okul algıları arasında bir ilişki var mıdır?

YÖNTEM

Çalışmanın bu bölümünde araştırmanın modeli, çalışma grubu, veri toplama araçları, verilerin analizi ilişkin alt başlıklar yer almaktadır.

Araştırmanın Modeli

Çalışmada okul idarecilerinin okulların karakter eğitimi ve öğrenen okul algıları arasındaki ilişki incelenmiştir. Araştırmada nicel araştırma yöntemlerinden ilişkisel tarama modeli ile gerçekleştirilmiştir.

Çalışma Grubu

Araştırmaya 2021-2022 eğitim öğretim yılı ikinci dönemde Çanakkale il merkezinde ilkokul ve ortaokullarda görev yapan okul idarecileri dahil edilmiştir. Çalışma örneklemi basit raslantısal örnekleme yöntemi ile belirlenmiştir. Araştırmaya ilkokul ve ortaokulda görev yapan okul müdürü ve müdür yardımcılardan oluşan 178 okul idarecisi çalışmaya katılım sağlamıştır. Çalışmaya katılım sağlayan okul idarecilerine ilişkin demografik bilgiler Tablo 1' de sunulmuştur.

Tablo 1. Okul İdarecilerine İlişkin Demografik Bilgi Tablosu

Cinsiyet	f	%
Erkek	127	71.34
Kadın	51	28.65
Beş Yıldan Fazla İdarecilik Yapma Durumu	f	%
Beş yıldan fazla yaptım	123	69.10
Beş yıldan fazla yapmadım	55	30.89
Görev Yapılan Okul Türü	f	%
İlkokul	95	53.37
Ortaokul	83	46.62
Mesleki Kıdem	f	%
10-15 yıl	38	21.34
15-20 yıl	58	32.58
+20 yıl	82	46.06

Veri Toplama Araçları

Araştırmada ilkökul ve ortaokullarda görev yapan okul idarecilerin okulların karakter eğitimi yetkinlikleri ile öğrenen okul algıları arasındaki ilişki incelenmiştir. İdarecilerin, okulların karakter eğitimi yetkinliklerinin belirlenmesi amacıyla Acat & Aslan (2011) tarafından geliştirilen “Okulların Karakter Eğitimi Yetkinliği Ölçeği (OKEYÖ)” kullanılmıştır. Okulların Karakter Eğitimi ölçeği 33 soru ve beş alt boyuttan oluşmaktadır. Planlama ve Uygulama alt boyutunda 10 soru, Etkileşim alt boyutunda 7 soru, Psikososyal alt boyutunda 5 soru, Paydaşların Katılımı alt boyutunda 6 soru ve Değerlendirme alt boyutunda 5 soru yer almaktadır. Ölçekte 5’li likert tipi şeklinde hazırlanmıştır. Okul idarecilerinin öğrenen okul algılarının belirlenmesi amacıyla Uğurlu, Doğan & Yiğit (2014) tarafından geliştirilen “Öğrenen Okul Ölçeği (ÖÖÖ)” kullanılmıştır. Öğrenen Okul Ölçeği 20 maddeden ve dört alt boyuttan oluşmaktadır. Takım ile öğrenme alt boyutu 8 maddeden, Zihni Modeller alt boyutu 5 maddeden, Paylaşılan Vizyon alt boyutu 3 maddeden ve Kişisel Hakimiyet alt boyutu 4 maddeden oluşmaktadır. Ölçekte 5’li likert tipi kullanılmıştır. Okul idarecilerine uygulanan Okulların Karakter Eğitimi Yetkinliği Ölçeği ve Öğrenen Okul Ölçeği alt boyutlarına ve genel ölçeği ait Cronbach Alpha güvenirlik katsayıları hesaplanarak Tablo 2’ de sunulmuştur.

Tablo 2. Okulların Karakter Eğitimi ve Öğrenen Okul Ölçeklerine İlişkin Cronbach Alpha Değerleri

	Boyut Adı	Cronbach Alpha Değeri
Okulların Karakter Eğitimi Yetkinliği Ölçeği	Planlama ve Uygulama	.830
	Etkileşim	.738
	Psikososyal Ortam	.646
	Paydaşların Katılımı	.691
	Değerlendirme	.685
	Ölçek Toplam	.910
Öğrenen Okul Algıları	Takım halinde öğrenme	.633
	Zihni modeller	.725
	Paylaşılan Vizyon	.758
	Kişisel Hakimiyet	.465
	Ölçek Toplam	.792

Okulların karakter Eğitimi Yetkinliği ölçeğine ilişkin cronbach alpha güvenirlik katsayısı .910 olarak bulunurken, Planlama ve Uygulama alt boyutunda .830, Etkileşim alt boyutunda .738, Psikososyal alt boyutunda .646, Paydaşların Katılımı alt boyutunda .691 ve Değerlendirme alt boyutunda .685 olarak hesaplanmıştır. Öğrenen Okul Ölçeği ölçeğine ilişkin cronbach alpha güvenirlik katsayısı .792 olarak hesaplanırken, Takım ile öğrenme alt boyutunda .633, Zihni Modeller alt boyutunda .725, Paylaşılan Vizyon alt boyutu .758 ve Kişisel Hakimiyet alt boyutunda .465 olarak hesaplanmıştır.

Verilerin Analizi

Çalışmaya katılan 204 okul idarecisinden elde edilen verilerden hatalı ve eksik veriler çıkarılarak 178 veri araştırmaya dahil edilmiştir. Toplanan verilerin normal dağılım gösterip göstermediğini belirlemek amacıyla çarpıklık ve basıklık değerleri incelenmiş ve Tablo 3' de sunulmuştur.

Tablo 3. Basıklık ve Çarpıklık Değerleri Tablosu

	N	Kurtosis	Skewness
Okulların Karakter Eğitimi Yetkinliği	177	-.893	1.011
Öğrenen Okul Algıları	178	-.942	1.048

Tablo 3' te yer alan ölçeklere ait basıklık ve çarpıklık değerleri incelendiğinde Okulların Karakter Eğitimi Yetkinliğine ilişkin değerlerin -.893 ile 1.01 arasında, Öğrenen Okul Algıları ölçeğinin ise -.942 ile 1.048 arasında değiştiği ve normal dağılım gösterdiği tespit edilmiştir (Tabachnick & Fidel, 2013). Okul idarecilerinin karakter eğitimine yönelik tutumları ile öğrenen okul algıları arasındaki ilişkiyi tespit etmek amacıyla Pearson Korelasyon Analizi kullanılmıştır. Demografik bilgilerin analizleri t-testi ve Tek Yönlü Varyans Analizi (ANOVA) kullanılmış ve tablolarda sunulmuştur.

BULGULAR

Okul İdarecilerinin Okulların Karakter Eğitimi Yetkinliği ve Öğrenen Okul Algılarına İlişkin Puan Ortalamaları

Çalışmanın bu bölümünde okul idarecilerinin karakter eğitimi yetkinliği ve öğrenen okul algılarına yönelik ölçek puan ortalamaları hesaplanmış ve tabloda sunulmuştur.

Tablo 4. Okulların Karakter Eğitimi Yetkinliği ve Öğrenen Okul Algıları

	Puan Ortalamaları
Okulların Karakter Eğitimi Yetkinliği	4.22
Öğrenen Okul Algıları	3.82

Okul idarecilerinin okulların karakter eğitimi yetkinliği ve öğrenen okul algıları incelendiğinde okulların karakter eğitimi ve öğrenen okul algılarının yüksek olduğu tespit edilmiştir. Okul idarecilerinin okulların karakter eğitimine yönelik algılarına ait ölçek puan ortalaması ($\bar{X} = 4.22$), öğrenen okul algısına ait ölçek puan ortalaması ($\bar{X} = 3.82$) olarak tespit edilmiştir.

Tablo 5. Okulların Karakter Eğitimi Yetkinliği

	Ölçek Puan Ortalaması
Planlama ve Uygulama	3.78
Etkileşim	4.34
Psikososyal Ortam	4.38
Paydaşların Katılımı	3.39
Değerlendirme	3.60

Çalışmaya okul idarecilerinin okulların karakter eğitimi yetkinliklerine ilişkin alt boyutlarına ait ölçek puan ortalamaları hesaplanmıştır. Okul idarecilerin karakter eğitimi yetkinliklerine ilişkin “Psikososyal Ortam” ($\bar{X} = 4.38$) boyutundan en yüksek ölçek puan ortalamasına sahip olurken “Paydaşların Katılımı” boyutunda ($\bar{X} = 3.39$) en düşük ölçek puan ortalamasına sahip oldukları belirlenmiştir.

Tablo 6. Öğrenen Okul Algıları

Boyut Adı	Ölçek Puan Ortalaması
Takım halinde öğrenme	3.36
Zihni modeller	4.09
Paylaşılan Vizyon	4.47
Kişisel Hakimiyet	3.90

Çalışmaya okul idarecilerinin öğrenen okul algılarına ilişkin alt boyutlarına ait ölçek puan ortalamaları hesaplanmıştır. Okul idarecilerin öğrenen okul alt

boyutlarına ilişkin “Paylaşılan Vizyon” ($\bar{X} = 4.47$) boyutundan en yüksek ölçek puan ortalamasına sahip olurken “Takım Halinde Öğrenme” boyutunda ($\bar{X} = 3.36$) en düşük ölçek puan ortalamasına sahip oldukları belirlenmiştir.

Tablo 7. Cinsiyet Değişkenine Göre İdarecilerinin Okulların Karakter Eğitimi Yetkinliği ve Öğrenen Okul Algılarına Yönelik t-Testi Tablosu

	Cinsiyet	N	\bar{X}	S	sd	t	p
Okulların Karakter Eğitimi Yetkinliği	Erkek	127	4.30	.40	176	3.69	.000
	Kadın	51	4.02	.55			
Öğrenen Okul Algıları	Erkek	127	3.90	.46	176	3.41	.001
	Kadın	51	3.62	.55			

Tablo 7’de cinsiyet değişkenine göre okul idarecilerinin okulların karakter eğitimi yetkinliği ve öğrenen okul algılarına ilişkin aldıkları ölçek puanları arasında anlamlı fark olup olmadığına dair yapılan t-Testi sonuçları değerlendirildiğinde anlamlı düzeyde farklılık olduğu tespit edilmiştir ($p < 0.05$). Erkek idarecilerin ($\bar{X} = 4.30$) okulların karakter eğitimine ait ölçek puan ortalamaları kadın idarecilere ($\bar{X} = 4.02$) göre daha yüksek olduğu tespit edilmiş. Erkek idarecilerin ($\bar{X} = 3.90$) öğrenen okul algılarının kadın idarecilere ($\bar{X} = 3.62$) göre ölçek puan ortalamalarının daha yüksek olduğu belirlenmiştir.

Tablo 8. Beş Yıldan Fazla İdarecilik Görevi Yapma Durumuna Göre İdarecilerinin Okulların Karakter Eğitimi Yetkinliği ve Öğrenen Okul Algılarına Yönelik t-Testi Tablosu

Beş Yıldan Fazla İdarecilik Yapa Durumu		N	\bar{X}	S	sd	t	p
Okulların Karakter Eğitimi Yetkinliği	Evet	123	4.28	.37	176	2.38	.01
	Hayır	55	4.10	.62			
Öğrenen Okul Algıları	Evet	123	3.91	.38	176	3.58	.00
	Hayır	55	3.61	.65			

Tablo 8’de beş yıldan fazla idarecilik görevi yapma durumuna göre okul idarecilerinin okulların karakter eğitimi yetkinliği ve öğrenen okul algılarına ilişkin aldıkları ölçek puanları arasında anlamlı fark olup olmadığına dair yapılan t-Testi sonuçları değerlendirildiğinde anlamlı düzeyde farklılık olduğu tespit edilmiştir ($p < 0.05$). Beş yıldan fazla idarecilik görevi yapan idarecilerin ($\bar{X} =$

4.28) okulların karakter eğitimine ait ölçek puan ortalamaları beş yıldan fazla idarecilik görevi yapmayan idarecilere ($\bar{X} = 4.10$) göre daha yüksek olduğu tespit edilmiş. Beş yıldan fazla idarecilik görevi yapan idarecilerin ($\bar{X} = 3.91$) öğrenen okul algılarının beş yıldan fazla idarecilik görevi yapmayan idarecilere ($\bar{X} = 3.61$) göre ölçek puan ortalamalarının daha yüksek olduğu belirlenmiştir.

Tablo 9. Okul Türü Değişkenine Göre İdarecilerinin Okulların Karakter Eğitimi Yetkinliği ve Öğrenen Okul Algılarına Yönelik t-Testi Tablosu

Okul Türü		N	\bar{X}	S	sd	t	p
Okulların Karakter Eğitimi Yetkinliği	İlkokul	95	4.23	.45	176	.195	.84
	Ortaokul	83	4.22	.49			
Öğrenen Okul Algıları	İlkokul	95	3.81	.47	176	-.255	.79
	Ortaokul	83	3.83	.54			

Tablo 9'da görev yapılan okul türü değişkenine göre okul idarecilerinin okulların karakter eğitimi yetkinliği ve öğrenen okul algılarına ilişkin aldıkları ölçek puanları arasında anlamlı fark olup olmadığına dair yapılan t-Testi sonuçları değerlendirildiğinde anlamlı düzeyde farklılık olmadığı tespit edilmiştir ($p>0.05$).

Tablo 10. Mesleki Kıdem Değişkenine Göre İdarecilerinin Okulların Karakter Eğitimi Yetkinliği ve Öğrenen Okul Algılarına ANOVA Tablosu

	Varyans	Kareler Toplamı	Kareler Ortalaması	df	F	p	Anlam
Okulların Karakter Eğitimi Yetkinliği	Gruplar Arası	2.87	1.43	2	6.90	.001	15-20 yıl
	Gruplar İçi	36.40	.208	175			
	Toplam	39.27		177			
Öğrenen Okul Algıları	Gruplar Arası	.059	.030	2	.116	.891	---
	Gruplar İçi	44.76	.256	175			
	Toplam	44.82		177			

Tablo 10'da mesleki kıdem değişkenine göre okul idarecilerinin okulların karakter eğitimi yetkinlikleri ile öğrenen okul algılarına ilişkin aldıkları ölçek puanları arasında anlamlı fark olup olmadığına dair Tek Yönlü Varyans Analizi (ANOVA) sonuçları değerlendirildiğinde okulların karakter eğitimi yetkinliği

anlamli düzeyde farklılık olduğu tespit edilirken ($p < 0.05$), öğrenen okul algılarına ilişkin yetkinliğinin ise anlamli düzeyde farklılık olmadığı belirlenmiştir ($p > 0.05$). İdarecilerin karakter eğitiminin mesleki hizmet yılına göre anlamli farklılığın hangi gruplar arasında olduğunu belirlemek amacıyla yapılan Scheffe testi sonuçlarına göre 15-20 yıl mesleki hizmet süresine sahip olan okul idarecilerinin ($\bar{X} = 4.38$) öğrenen okul algılarına ait ölçek puan ortalamalarının 10-15 yıl mesleki hizmet süresine sahip okul idarecilerine ($\bar{X} = 4.03$) göre daha yüksek ölçek puan ortalamalarına sahip olduğu tespit edilmiş.

Tablo 11. Okulların Karakter Eğitimi Yetkinliği ile Öğrenen Okul Algıları Arasındaki Korelasyon Analizi

	Okulların Karakter Eğitimi Yetkinliği	Öğrenen Okul Algıları
Okulların karakter eğitimi yetkinliği	1	.245**
Öğrenen Okul Algıları	.245**	1

Okul idarecilerinin okulların karakter eğitimi yetkinliği ile öğrenen okul algıları arasında anlamli fark olup olmadığını belirlemek amacıyla basit doğrusal korelasyon analizi yapılmıştır. Okul idarecilerinin okulların karakter eğitimi yetkinliği ile öğrenen okul algıları arasında anlamli ve pozitif yönde bir ilişki olduğu belirlenmiştir ($r = .245$, $p < 0.01$).

SONUÇ, TARTIŞMA VE ÖNERİLER

Okul idarecilerinin okulların karakter eğitimi ve öğrenen okul algıları incelenmiştir. Okul idarecilerin okulların karakter eğitimi ve öğrenen okul algılarına yönelik ölçek puan ortalamalarının yüksek olduğu tespit edilmiştir. Bu sonucu en fazla etkileyen faktörün tüm okul elemanları arasında etkileşim bulunması, iletişimin yüksek olması okul içi etkinlik ve uygulamalara ilişkin bilgi paylaşımının gerçekleştirilmesi, okul kararları alınırken okul yöneticileri ile birlikte öğretmen, öğrenci ve velilerin görüşlerinin de göz önünde bulundurulması tüm bu unsurların doğru planlanan ve uygulamaya koyulan bir model ile yer alması olduğu düşünülmektedir. Okulların karakter eğitimi anlayışlarını belirleyen bu özelliklerin yanında okulların çevre koşullarına ve öğrenci özelliklerine uygun amaçlarının belirlenmesi ve belirlenen okul vizyonu doğrultusunda takım bilinciyle çalışılması, ortaya yeni fikir ve anlayışların çıktığı ve bu fikirlerin destek

gördüğü ve ortak bir kültürün oluştuğu okullar da öğrenen okul niteliği kazanmaktadır. Kılınç Bozkurt (2019), Yüksel (2012), Birhan, Shiferaw & ark., (2021) öğretmenlerin karakter eğitimine yönelik yeterliklerinin yüksek olduğu belirlenmiştir. Demirel (2009) sınıf öğretmenlerinin ve okul yöneticilerinin karakter eğitimine yönelik yeterliklerini yüksek olduğu belirlenmiştir. Muryanti, Masruhi & Pramono (2020), çalışmasında sosyal bilgiler dersinde karakter eğitiminde önemli rol oynadığı ve destekleyici olduğu belirlenmiştir. Okuldaki öğretmen ve yöneticilerin olumlu ilişkilerine dayalı öğrenme ortamlarının, farklı bakış açlarına sahip bireylerin bir arada çalışabildikleri ortamlar haline dönüşmesi, okul ile ilişkili tüm öznelerin okul çalışmalarına katkı sağladığı, olumlu atmosferin yer aldığı bir çevrede karakter eğitiminin etkili olduğu sonucuna ulaşılabilir.

Okul yöneticileri ile görev yapan öğretmenlerin birbirlerine karşı yol gösterici tutumları ve destekleyici tavırlarının öğrenen okul niteliği kazanan okullarda önemli yer tuttuğu savunulmaktadır. Bu doğrultuda Banoglu & Peker (2012), Banoglu'nun (2009) idarecilerin ve öğretmenlerle yapılan çalışmada öğrenen okul tutumuna yönelik algılarının yüksek olduğu tespit edilmiştir. Farklı sonuçlar bulan Forozandeh & ark., (2011) çalışmasında öğrenen örgüt tutumlarının orta düzey olduğu tespit edilmiştir. Pratiwi & Heri Setiawan (2021), Endenozya'da yapılan çalışmada okulların karakter eğitimi süresinde velilerin tutumlarının destekleyici olmamaları nedeniyle zorlandıklarının belirtmişlerdir. Alp (2007) çalışmasında öğretmenlerin öğrenen okula yönelik algılarının düşük olduğu tespit edilmiştir. Karar alma süreçlerine okul yöneticileri ile birlikte katılan öğretmenlerin farklı nitelikteki görüş ve düşüncelerinin de göz önünde bulundurulmasına dayalı bir süreç içeren yönetim anlayışı ile yakından ilişkili olduğu düşünülmektedir. Okul başarısını arttırmaya yönelik ortak amaçlar çerçevesinde çalışan öğretmen ve okul yöneticilerinin iş birliği içerisinde çalışması öğrenen okullara nitelik kazandıracak özelliklerdendir.

Cinsiyet değişkeninin araştırma değişkeni olarak ele alındığı çalışma bölümünde, okul yöneticilerinin cinsiyet değişkenine göre karakter eğitimi ve öğrenen okul algıları incelendiğinde erkek okul idarecilerin kadın idarecilere göre daha yüksek ölçek puan ortalamasına sahip olduğu belirlenmiştir. Bu sonuç ile benzerlik gösteren nitelikte çalışmalar; Erkuş (2019), çalışmasında öğretmen ve velilerin görüşleri doğrultusunda karakter eğitimine yönelik tutumları incelenmiştir. Cinsiyet değişkenine göre karakter eğitimine yönelik tutumlarında farklılık olmadığı sonucuna ulaşılan çalışmalar niteliğindedir. Arslan (2019), Emen (2017), Özbey, Türkoğlu & Uysal (2005), öğretmenler ve okul yöneticileri ile

yapmış olduğu çalışmada erkek öğretmenlerin öğrenen okul algılarına yönelik tutumlarının kadın öğretmenlere göre daha yüksek olduğu belirlenmiştir.

İdarecilerin 5 yıldan fazla idarecilik deneyimi değişkenine göre karakter eğitimi ve öğrenen okul algıları incelendiğinde 5 yıldan fazla idarecilik görevi yapan okul idarecilerin daha az süre yöneticilik yapmış öğretmenlere göre ölçek puan ortalamalarının daha yüksek olduğu belirlenmiştir. Bu sonucun okul yöneticilerinin, okul öğrencilerini ve çevreyi daha yakından tanıyarak okul başarısı üzerinde etkili unsurları fark etmeleri ve okulda yaşanan farklı özellikte problemlere yönelik farklı çözüm önerileri getirebilecek beceri geliştirebilmeleri ile ilişkili olduğu düşünülmektedir. Ata & Şahin (2020); Karsantık & Özgenel (2018), Aktay & Ekşi, (2009); Ekşi & Okudan, (2011) okul yöneticileri ile yapmış olduğu çalışmada karakter eğitimi yeterliklerinin idarecilik yılı değişkenine göre anlamlı farklılık göstermediğini tespit etmiştir. Özbey & ark., (2014) öğretmenlerin karakter eğitimi konusunda yeterliklerinin kıdem değişkenine göre değişmediğini tespit etmiştir. Arslan (2019), Dönmez & Avcı'nın (2011), öğretmenlerinin mesleki kıdem değişkenine göre karakter eğitimine yönelik tutumlarının değişmediğini belirlemiştir. Öğretmenlik mesleğinde geçirilen süre ile birlikte mesleğe ilişkin tecrübe ve alınan eğitimler ve okulun yakın çevresi ile iş birliği ile çalışan öğretmen ve yöneticilerin okulun amaçlarını gerçekleştirme de daha başarılı oldukları bu sonuçlar ile ilişkilendirilebilir.

İdarecilerin okul türü değişkenine göre karakter eğitimi ve öğrenen okul algıları incelendiğinde anlamlı fark olmadığı tespit edilmiştir. Karsantık & Özgenel (2018) çalışmasında da okul yöneticilerinin karakter eğitimine yönelik tutumlarının okul türü değişkenine göre anlamlı düzeyde farklılık olmadığı belirlenmiştir. Bakdemir (2010) çalışmasında ilkokul ve ortaokul öğretmenlerinin sınıflarında karakter eğitimini desteklemek adına sınıflarda eğitim vermeye ve dersleri karakter eğitimine göre entegre etmeye önem verdiklerini belirtmişlerdir. Tüm eğitim düzeylerinde bulunan okulların kendi çevre ve öğrenci profillerine uygun olacak şekilde okulun hedeflerini belirledikleri ve tüm okul çalışanları ile birlikte öğretmen ve okul yöneticilerinin belirlenen hedefleri gerçekleştirmeye yönelik çalıştığı belirlenmiştir. Bireysel olarak okul ve öğrenci başarısını arttırmaya yönelik çalışma gerçekleştiren öğretmenlerin de okullarda bulunduğu bu öğretmen veya okul yöneticilerinin okulun çevresi ile etkileşimde bulunduğu sınıflarda ve okulda yaşanan problemlerin çözümünde ortak hareket etme anlayışına göre tavır sergiledikleri belirlenmiştir. Matin, Jandaghi & Moini, (2007) gerçekleştirdikleri çalışmada özel okulların devlet okullarına

göre öğrenen okul algılarının daha yüksek olduğu belirlenmiştir. Ortaya çıkan bu sonuçta okulların öğrenci ve öğretmenlere sağladığı imkânlar, öğrenci ve öğretmenler arasında sınıf dışı çalışmaların yürütülmesine bağlı olarak oluşan olumlu sınıf atmosferi sayılabilir.

İdarecilerin mesleki kıdemlerine göre öğrenen okul algıları incelendiğinde 15-20 yıl mesleki kıdeme sahip idarecilerin daha az mesleki kıdeme sahip idarecilerden daha yüksek ölçek puan ortalamasına sahip olduğu belirlenmiştir. Banoğlu & Peker (2012); Cousin (1996), Janzen (2001), Günbayı & Akdeniz'in (2007) çalışmalarında kıdem yılı artan öğretmenlerin öğrenen okul algılarının da pozitif yönde arttığı tespit edilmiştir. Türkoğlu (2002) & Bal'ın (2011) çalışmalarında öğretmenlerin mesleki kıdem yılı değişkenine göre öğrenen okul algılarının farklılık göstermediği belirlenmiştir. Karakter eğitimi ve öğrenen okul anlayışına bağlı okul kültürünün oluşmasında etkili olması beklenen eğitim ve programların incelendiği çalışmalar alan yazında yer almaktadır.

Blair (2013) çalışmasında okul kültürünün gelişmesi amacıyla öğrencilere karakter eğitimi programı uygulamıştır. Programın etkililiğini incelediği çalışmada çocukların sosyalleşme ve iş birliği yapma becerilerini olumlu yönde etkilediği sonucuna ulaşmıştır. Revell & Arthur (2007) çalışmasında öğretmen adaylarının karakter eğitimine yönelik tutumları incelenmiştir. Karakter eğitimi okul programlarında yer aldığı fakat öğretmenlik eğitiminde kısıtlı düzeyde yer verildiği sonucuna ulaşılmıştır. Julia & Supriyad (2018) öğretmenlerin karakter eğitimi konusunda bilgi düzeylerinin yetersiz olduğu tespit edilmiştir. Goss & Carleton (2013) çalışmasında öğrencilere uygulanan karakter eğitiminin öğrencilerin akademik başarısını, değerler algılarının yükselttiğini belirlenmiştir. Çağatay (2009), çalışmasında karakter eğitiminde okulun rolünü öğretmen görüşleri kapsamında incelenmiştir. Öğrencilerin karakter eğitiminde öğretmenlerin tutum ve anlayışının etkili olduğu belirlenmiştir. Yolcu (2015), karakter eğitiminde öğretmenin niteliğinin ve öğretmenin karakter eğitimi konusunda öz yeterliliğinin önemli olduğunu belirtmiştir. Walker, Roberts & Kristjánsson (2015) karakter eğitiminin öğrencilerin gelişmekte olan becerilerine dikkat ederek, yönlendirmeler yaparak daha olumlu etkisi olacağı düşünülmektedir. Khoury (2017), çalışmasında ilkökul çocuklarına uygulanan karakter eğitiminin çocukların ortaokul sürecine olumlu derecede katkı sağladığı, ortaokuldaki becerilerin kazanmasında da etkili olacağı belirlenmiştir. Umami, Ganı & Waskito (2019), çalışmasında karakter eğitiminin erken yaşta verilmesi çocukların bu eğitimi hayatına entegre edebilmesi açısından önemli olduğu belirlenmiştir.

Çalışmada idarecilerin okulların karakter eğitimine yönelik tutumları ile öğrenen okul algıları arasında yüksek düzeyde ilişki olduğu tespit edilmiştir. Karakter eğitimi ile amaçlanan önemli bir kazanım da öğrenen okul özelliği kazanmış eğitim kurumlarıdır. Karakter eğitimine yönelik tutumlar ve bu yönde uygulamaların ekip olmuş çalışanlar, öğretmenler ve yöneticilerin bir arada çalıştığı, yeni fikir ve bu doğrultuda uygulamaların yer aldığı yenilikçi anlayış ile eğitim öğretimin sürdürüldüğü okul özellikleridir. Bununla ilişkili olarak, Sağban (2011), çalışmasında okul idarecilerinin kültürel liderlik becerileri ile öğrenen okula yönelik tutumlarının yüksek düzeyde ilişki olduğunu belirtmiştir. Kırca (2019), yüksek lisans tezinde öğretmenlerin moral düzeyleri ile öğrenen okul algıları arasında orta düzey ilişki tespit edilmiştir. Tekeş (2018), çalışmasında öğretmenlerin öğrenen örgüt olma ile sorumluluk alma ve uygulamalarda bulunma becerileri arasında olumlu ilişki tespit edilmiştir. Karakter eğitimi ile farklı düşünce ve fikirleri önemli bulan bu fikirleri de değerlendirmeye alarak karar ve uygulamalarında göz önünde bulunduran yöneticilerin öğretmenler ve diğer çalışanlar tarafından olumlu yönetim anlayışı olarak değerlendirilmektedir. Olumlu yönetim anlayışı ile bu yönde atmosfer oluşmuş okullarda gerçekleştirilen tüm çalışmalarda okul ve çevresi tarafından destek gören öğrenciler üzerinde daha etkili çalışmalar yürütülebilmektedir. Ortak hedeflere doğru yol almak amacıyla çalışan okul çalışanları ortaya koyan somut ve soyut hedefler doğrultusunda okul yönetiminin belirlediği stratejiler ile daha kısa zaman diliminde daha verimli çalışabilirler.

Okul yakın çevresi ve veliler ile bir bütün olarak düşünülmesi gereken okullar, sayılan tüm öğeleri ile bir bütün olarak daha güçlü bir kurum haline gelecektir. Ortaya çıkabilecek olan tüm problemler ve var olan eksiklikleri paydaş desteği ile kısa sürede tamlayarak okul başarısı ve istenen özelliklerin kazanımı için yol alabilecektir. Okul yöneticilerinin bu doğrultuda okul ve çevresi ile ilişkilerin farkında olarak bu doğrultuda okulu yakın çevrenin önemli bir merkezi haline getirmek için adımlar atmalı ve ilişkileri bu yönde düzenlemek adına okul ve yakın çevresini buluşturan çalışmalar yapmalı, etkinlikler düzenlemelidir. Tüm farklı özellikleri zenginlik olarak görebilen anlayışla okul öğrenci, veli ve öğretmenlerini okulun başarısı için birlikte çalıştığı ekip üyeleri olarak görmeleri toplumsal başarıya katkı sağlayabilmesi bakımından önemli görülmektedir. Karar ve değerlendirmelerinde farklılıklara saygı ve ekip halinde çalışma özelliklerini bir faktör olarak gören ve davranış sergileyen yönetim anlayışının belirlenen karakter eğitimi ve öğrenen okul özellikleri ile örtüşen nitelikler olduğu düşünülmektedir.

KAYNAKLAR

- Acat, M. B. & Aslan, M. (2011). Okulların karakter eğitimi yetkinliği ölçeği (OKEYÖ). *Değerler Eğitimi Dergisi*, 9 (21), 7-27.
- Aktay, A. ve Ekşi, H. (2009). Yönetici ve öğretmenlerin değer tercihleri ile örgütsel vatandaşlık davranışları arasındaki ilişki. *İş Ahlakı Dergisi*, 2 (3), 19-65.
- Alp, A. (2007). *İlköğretim öğretmenlerinin öğrenen örgüt kültürüne ilişkin algıları*. Yüksek lisans tezi, Beykent Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, İstanbul.
- Arslan, K. (2019). *Okul öncesi öğretmenlerinin karakter eğitimi yetkinlik inançları ile yaratıcılık düzeyleri ve iletişim becerileri arasındaki ilişki*, Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Gazi Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Ankara.
- Ata, E. B. & Şahin, Ç. (2020). Okul öncesi öğretmenlerin karakter eğitimi yetkinlik inançlarının incelenmesi. *Ahi Evran Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, 6 (2), 590-603.
- Bakdemir, A. (2010). *İlköğretim ve ortaöğretimde görev yapan öğretmenlerin ahlak ve karakter eğitimi konusundaki algı, tutum ve eğitimsel uygulamaları*. Yayımlanmamış yüksek lisans tezi. Gaziosmanpaşa üniversitesi,
- Blair, L. E. (2013). Implementation of rachel's challenge: a qualitative study analyzing the impact of the character education program on resiliency, culture, and community in a suburban high school (Unpublished doctoral dissertation). Temple University Libraries.
- Bal, Ö. (2011). *İlköğretim okullarında görev yapan okul yöneticisi ve öğretmenlerin öğrenen örgüt olarak okullarına ilişkin algıları (Başakşehir örneği)*. Yayımlanmamış yüksek lisans tezi, Yıldız Teknik Üniversitesi, İstanbul.
- Balcı, A. (2018). *Düşünen Okullar Öğrenen Ulus: Singapur'da Yaratıcılık ve Eleştirel Düşünme" Girişimi*. *Ankara Üniversitesi Eğitim Bilimleri Fakültesi Dergisi*. 51 (2), 187-208.
- Banoğlu, K. (2009). *İlköğretim okullarında görev yapmakta olan yönetici ve öğretmenlerin öğrenen örgüt algısı (Kâğıthane ilçesi örneği)*. Yayımlanmamış Yüksek lisans tezi, Yıldız Teknik Üniversitesi, İstanbul.
- Banoğlu, K. Peker, S. (2012). Öğrenen örgüt olma yolunda ilköğretim okul yöneticilerinin okullarına ve kendilerine ilişkin algı durumları. *Hacettepe Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*. 43, 71-82
- Battistich, V. (2005). Character education, prevention and positive youth development. http://www.character.org/wp-content/uploads/2011/12/White_Paper_Battistich.pdf adresinden 24/07/2022 tarihinde erişilmiştir.
- Berkowitz, M. W. (2011). What works in values education. *International Journal of Educational Research*, 50 (3), 153-158.
- Birhan, W., Shiferaw, G., Amsalu, A., Tamiru, M. & Tiruye, H. (2021). Exploring the context of teaching character education to children in preprimary and primary schools. *Social Sciences & Humanities Open* 4, 1-6
- Cousin, B.J. (1996). Understanding organizational learning for educational leadership and school reform. In K. Leithwood, J.

- Çağatay, M.Ş. (2009). *Öğretmen görüşlerine göre karakter eğitiminde ve gelişiminde okulun rolü*, Yüksek Lisans Tezi, Çanakkale Onsekiz Mart Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Çanakkale.
- Demirel, M. (2009). Sınıf öğretmenlerinin ve okul yöneticilerinin karakter eğitimine ilişkin öz-yeterlik inançları, *Hacettepe Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 37, 36-49.
- Dönmez, C., & Avcı, E. (2011). Sosyal bilgiler öğretmenlerinin karakter eğitimine dair öz yeterlikleri. *Uluslararası Sosyal Bilimler Eğitimi Dergisi*, 1 (2), 1-14.
- Ekşi, H., ve Okudan, A. Y. (2011). Eğitim yöneticilerinin bakış açısı ile değerler eğitimi [Education of values with the perspective of educational managers]. *Türk Fen Eğitimi Dergisi*, 8 (2), 178-190.
- Emen, C. (2017). *İlkokul öğretmenlerinin bedensel cezaya ilişkin tutumları ile karakter eğitimi yetkinlikleri arasındaki ilişki*. Yüksek Lisans Tezi, Ondokuz Mayıs Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Samsun.
- Erkuş, B.(2019).*İlkokulda karakter eğitimine ilişkin sınıf öğretmenleri ve veli görüşlerinin çeşitli değişkenler açısından incelenmesi*, Doktora Tezi, Atatürk Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Erzurum.
- Francom, J. A. (2013). *What high school principals do to develop, implement, and sustain a high functioning character education initiative* (Unpublished Doctoral Thesis). The University of Montana Missoula.
- Forozandeh, L., Soleimani, M. Nazari, A. S. & Nasri, H. (2011). Studying the relationship between components of the learning organization and organizational commitment. *Interdisciplinary Journal of Contemporary Research in Business*, 3 (6), 497-509.
- Goss, S. J., & Carleton, R. H. (2013). *Perceived impact of character education program at a midwest rural middle school: A case study* (Unpublished Doctoral Dissertation). Retrieved from ProQuest dissertations and theses database. (UMI No. 3603288).
- Günbayı, İ. Akdeniz, C. (2007). İlköğretim okulu öğretmenlerinin öğrenen örgüt yaklaşımına ilişkin görüşleri üzerine bir araştırma. *Millî Eğitim Dergisi*. 173, 173-192.
- Janzen, H. (2001) Relationship between school culture and teachers adoption of new practices a learning organization perspective, Simon Fraser Universty, December, Dissertati.
- Julia, J., & Supriyadi, T. (2018). The implementation of character education at senior high school. *Online Submission*, 42
- Karsantık, İ., Özgenel, M., (2018). Okul yöneticilerinin karakter eğitimi yeterlik inançlarının bazı değişkenlere göre incelenmesi, *Değerler Eğitimi Dergisi*, 16 (35), 211-233
- Khoury, R. (2017). Character education as a bridge from elementary to middle school: A case study of effective practices and processes, *International Journal of Teacher Leadership*, 8 (2)
- Kılınç Bozkurt, D., (2019). *Sosyal bilgiler öğretmenlerinin karakter eğitimine ilişkin öz-yeterliklerinin incelenmesi*, Yüksek Lisans Tezi, Nevşehir Hacı Bektaş Veli Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Nevşehir.
- Kırca, A. (2019). *Öğrenen örgüt ile öğretmen morali arasındaki ilişki*. Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Pamukkale Üniversitesi, Denizli

- Lyle, E.R. (2012). Learning organisation [AI] learning. *International Journal of Business and Social Science*, 3 (6), 217-221.
- Matın, H. Z., Jandaghi, G. ve Moinı, B. (2007), Comparing organizational learning rates in public and non-profit schools in Qom Province of Iran, *Journal of Applied Quantitative Methods*, 2 (4), 396-408.
- Muryanti, S., Masrukhi, M. & Pramono (2020). The implementation of character education in social studies learning at special school D/D1 YPAC Semarang. *Journal of Educational Social Studies (JESS)*, 9 (2), 53-61
- Özbey, S., Türkoğlu, D. ve Büyüktanır-Buldu, A. (2014). Okul öncesi öğretmenlerinin karakter eğitimi yetkinlik inançlarının öğretmenlerin çocuk sevmeye düzeyleri ve bazı değişkenler ile ilişkisinin incelenmesi. *Değerler Eğitimi Dergisi*, 12 (27), 323-344.
- Pratiwi, A. & Heri Stiawan, D. (2021). Character education values: is learning process in elementary school implement it?. Prisma Sains: *Jurnal Pengkajian Ilmu dan Pembelajaran Matematika dan IPA IKIP Mataram*, 9 (2), 267-279.
- Revell, L., & Arthur, J. (2007). Character education in schools and the education of teachers. *Journal of Moral Education*, 36 (1), 79-92.
- Sağban, Ş. (2011). *Okul müdürlerinin kültürel liderlik rollerinin öğretmenlerin örgütsel bağımlılık düzeyine etkisi (Afyonkarahisar ili örneği)*. Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Afyon Kocatepe Üniversitesi, Afyonkarahisar.
- Tabachnick, B. G., & Fidell, L. S. (2013). *Using Multivariate Statistics* (6th ed.). Boston, MA: Pearson.
- Tekeş, H. (2018). *Öğrenen örgüt ve insiyatif almanın öğretmen liderliği*, Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Gazi Üniversitesi, Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Ankara.
- Türkoğlu, H. (2002). *İlköğretim okullarında görev yapan yönetici ve öğretmenlerin öğrenen organizasyona ilişkin algıları*. Yüksek lisans tezi, Gazi Üniversitesi, Ankara.
- Uğurlu, C. T., Doğan, S. & Yiğit, Y. (2014). Öğrenen okul ölçeği geçerlik ve güvenilirlik çalışması. *Türk Eğitim Bilimleri Dergisi*, 12 (1), 56-66
- Umami, I., Gani, A., & Waskito, T. (2019). Proposal of character and moral education for gifted young scientists in Indonesia. *Journal for the Education of Gifted Young Scientists*, 7 (2), 377-387.
- Walker, D.I., Roberts, M.P., Kristjánsson, K. (2015). Towards a new era of character education in theory and in practice, *Educational Review*, 67 (1), 79-96,
- Yolcu, E. (2015). *Karakter eğitiminde öğretmen niteliklerinin ve öz yeterlik algılarının incelenmesi*, Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Çukurova Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Adana.
- Yüksel, G. (2012). *İlköğretim öğretmenlerinin karakter eğitimi yetkinlik inançları ile ahlaki olgunluk düzeyleri arasındaki ilişki*, Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Eskişehir Osmangazi Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Eskişehir.